

տերապմի ժամանակ բանակն կրնայ մինչեւ 10,000,000 (°) նաեւ աւելին բարձրանալ: Թամն 1885 ծովական պաշտօնարան ունինք, երկու տորմիլ եւ 30,000 ծովային զօրը: “Երկնից որդւոյն”, պալատը՝ որ 50 անգամ աւելի մեծ է ձեր Լուվրէն, երկկտրական լուսով կը լուսաւորուի: Մենք ալ եւրոպացւոց պէս մեր օրական լրագիրներն ունինք: Տպագրութեան արուեստն արդէն եօթներորդ դարէն ի վեր կայ ի չննատան: Ցասը տարի յառաջ սեպհական շոգեկառք ալ ունեցանք, թէ եւ ոչ առանց երկարատեւ պատերազմի: Ժողովրդեան մէջ հնաւանդ նախապաշարում չատ կայ. կաթնղիկեանութիւնը՝ որ տակաւ բովանդակ չեննատանի մէջ կը տարածուի, այսպիսի թիւր եւ յառաջդիմութեան խափանարար կանխակալ կարծիքներն օտակաւ կը փարատէ: Ըսուեցաւ որ անկարելի է մեր լեզուն սորվիլ. սակայն ընդհանրապէս չատ դիւրին է. սովորական լեզուի համար բաւ է 7000 բառ. ձեր բառարանն 120,000 բառէն աւելի կը բովանդակէ: Մենք ալ եւրոպայի պէս դրամ ունինք. գաղղիական système décimale հոս ալ ընդունուած է, եւ մենք կը գողմենք 5 ֆրանքնոց, 2 ֆրանքնոց, 1 ֆրանքնոց եւ 50 սանդիմ, ինչպէս ձեր քովը: Բիւ յառաջ ունեցանք նաեւ նամակագրոյմ: Եւրոպայից 5 նաւահանգիստ միայն բաց էր եւրոպացւոց, իսկ այժմ 21: չեննատանի բովանդակ ծովեզերքն եւրոպական օրինակաւ լուսաւորուի: արտարարկներով լուսաւորուած են: Ըսի որ կաթնղիկեանութիւնը առաւել քան զառաւել մոտ կը գտնէ ի չեննատան. այժմ 1,095,000 կաթնղիկեայ եւ 33,000 բողբական կայ: Կառավարութիւնն անաստուածական չէ. ընդհանրապէս չեննատանի մէջ անաստուած չկայ: Իմ հաստատուն համոզումն այս է որ կաթնղիկեանութիւնն է որ իմ հայրենիքս վերստին պիտի ծնանի: ”

Բնականաբար ձառախան ծափահարութեամբ վրձնատրուեցաւ եւ նախագահն յանուն ժողովոյ սոյն հետաքրքրական ձառախանութեանը համար շնորհակալ եղաւ:

Լի-Չառ-Բէ քառասնամեայ թզուկ վաճառի մարդ մըն է. շատ դիւրաւ ինք զինք կը բացատրէ գաղղիերէն լեզուաւ. եւ այնպիսի զօրաւոր եւ սեպհական շեշտերով իբր այն թէ իւր մայրենի լեզուն ըլլար: Խօսիքը մէջ կը խառնէ բազմաթիւ բայց ընտիր կոչումներ ի լատինական դասականաց: Սոյն գիտնականն շատ մը բարձրագոյն տիտղոսներու տէր է. եւ նախա-

րար հինգերորդ դասու՝ բիւրեղեպ կոճակով. Թարգման-քարտուղար ձենական գետապանտանց յետ-րոպա. անդամ ձենական ձեմարանի, եւ այլն:

ՅԱՆՎԱՐԴԱՆԻ ՏԵՍՈՒՐԻՆ

Վիեննա, 28, Դեկտ. 1894:

Հանի մ՝ օրէ ի վեր Հունգարիոյ մէջ օրւան խնդիրն է Վէքէրլէի պաշտօնարանին ամուլոյ 27ին հրաժարական տուին ու հրաժարականին ընդունուին: Երկու տարի անընդհատ ազատամտութեան դիմակին տակ՝ ժողովրդեան մեծամասնութեան վրայ բռնանալէ ու անոնց ամէնէն նորիցանաւ զգածումները քաղաքական կերպով վերադարձնելու ետքն անա կը հեռանայ — գէթ այս անգամ՝ այսպէս կը կարծուի — Վէքէրլէ իրեններուն հետ: Վէքէրլէի հրաժարման պատճառներուն վրայ հետեւեալ կերպով կը խօսի կիսապաշտօնական թերթ մը. “Երբ 1892 Վէքէրլէ՝ կառավարութեան սանձը ծնոքն առաւ՝ իրմէ շատ քան կը սպասուէր, ըստ որում՝ ընկելու շատ քան կար, քայլ դժբախտաբար արդէն ծնունդ առած վարդիննէն նորակազմ՝ պաշտօնարանին իւր մէջն ունէր մահաբեր սերմը. այս սերմն էր կրօնական նոր օրինաց խնդիրը, վասն զի այս խնդրոյն ծնունդ տուողն ոչ թէ ժողովրդեան մեծամասնութեան այսպիսի նորոգութեանց տրամադրութիւն կամ քաղաքական ունենան էր, այլ ազատամտ կուսակցութեան եւ վարիչ անձանց արուեստական մէկ ծրնշումն: Անա այս խնդիրը կուսակցաց մէջ պատակաւ յառաջ քերտ, Անգլանիին հակառակորդ հանցն են: Հրաժարման երկրորդ պատճառն էր՝ պաշտօնէից կրօնական խնդրոց մէջ ծայրեց առաւելութիւն ունենալու համար Բողոքականաց հանդէպ թոյլ գտնուիլը: Եւ վերջապէս երբ Եռնիսին նոր պաշտօնարան պիտի կազմուէր՝ Վէքէրլէ եւ իւր կուսակցութիւնը մեծ սխալմունք գործեցին իրենց այն ժամանակ բռնած ընթացքով: — Այս ամէն պատճառներն աչաց առջեւ

ունենալով պէտք է ըսել թէ ցաւալին սս է որ Վէրերէլ քանի մ'ամիս յառաջ չհրաժարեցաւ: — Իր յաջորդը հաւանականաբար նոր տարիէն ետքը պիտի նշանակուի:

Իտալիոյ թագաւորն ամուսնս իւր կէսին հրամանագիր մը հանեց որով խորհրդարանին նստեքը ժամանակ մը կը դադրեցնէ: Այս կարգադրութիւնը եղաւ Բրիսփիի խորհրդովը: Բրիսփիի իմացուց թագաւորին թէ ջանքեր եղածն են գայթակղութիւն յարուցանելու եւ առաջարկեց նստեքը յետաձգել մինչեւ որ մոլեքներ հանդարտին: Մտքերու շփոթելուն պատճառ եղած էր նախկին նախարարապետ ժողովթի, որ խորհրդանոց գալով գահնեղջուն ծրարմը ներկայացուց՝ դրամատան գայթակղութեանց վերաբերեալ թղթերով եւ կը խնդրէր որ քննուին: Գահնեղջը շուգեց ծրարն ընդունիլ. երեսփոխաններէն ոմանք կը պահանջէին որ քննուին եւ ոմանք՝ ոչ. ահա ասկէ ծագեցաւ սաստիկ վիճաբանութիւն մը, որ այն ատեն դադրեցաւ, երբ թղթերն մասնաժողովի մը յանձնուեցան ի քննութիւն: Բնութեան արդիւնքը բաղձացեալ կերպով չհրապարակեցաւ: Խորհրդանոցին ստերու յետաձգման դէմ շատ երեսփոխաններ ըողորեցին:

Թուակախեալ երկու օր յառաջ վախճանեցաւ Նէապոլիոյ Փրանկիսկոս Բ թագաւորը: Հանգուցեալը 1836 Յունուար 16ին ծնած էր եւ երկուց Սիկիլիայց Փերզինան. թագաւորին որդին էր: Իր հօրը յաջորդէր 1859: — Ետտ շուտ հրաժարեցաւ թագաւորութենէ եւ Պաիւլրա առանձնացաւ: Վերջին օրերս հանրային բաղնիքներուն համար Արքո անցած էր, որ վիճակը այնպէս ծանրացաւ որ ծննդեան օրը վերջինը առաւ եւ ամուսնոյ 27ին խաղաղութեամբ մեռաւ: Թաղումը պիտի ըլլայ Յունուար 3ին եւ Աւստրիոյ կայս. տնէն շատեքը թաղման ներկայ պիտի ըլլան, վասն զի հանգուցեալը Հարաւորդեան տան հետ ազգակցութիւն ունի:

Ամուսնոյ 7ին 90ամեայ հառակէն մէջ վախճանեցաւ Փիլոլ. Լըսէփս: Լըսէփս

ծնած էր 1805ին Վերսալլ եւ երկար տարիներ հիւպատոսութեան պաշտօն վարած էր ի Գահիրէ, Ռոդթեքտամ, Մալակա եւ Պարշելունա: 1848ին ետքը Մատրիտի գաղղ. դեսպանն եղաւ եւ 1849ին Հոմմ' խաւրուեցաւ: Երբ 1854ին Եգիպտոսի փոխարքան գինքն իւր երկիրը հրաւիրեց, հոն յոյացաւ Լըսէփս Սուէզի ջրանցքը բանալու ծրագիրը: Իւր անխնշ յարատեւութեամբը շատ աշխատեցաւ մինչեւ որ իւր ծրագրին ամէն կողմ' համակրութեան արժանացուց: Երբ որ ստորագրութեամբ 200 միլիոն Ֆրանկի դրամագլուխ մը կազմուեցաւ՝ 1859ին գործի սկսաւ: Գործը թէ եւ այլեւայլ դժուարութեանց պատճառաւ ընդհատեցաւ երբեմն երբեմն, բայց վերջերը լաւ ընթացք մ'առնելով արարեցաւ եւ 1869ին բացումը տեղի ունեցաւ: Այս յաջողութիւնը շուտեցաւ Լըսէփս Փանամայի ջրանցքը բանալու մէջ. մինչեւ անգամ՝ դատապարտուեցաւ այս ջրանցքին գայթակղեցուցիչ ծանօթ դատաստանին մէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՐՈՒՆ

- ՌԵՍՈՒՄԵՐԱՆ**
ՄԱՏՆԱՆԴՈՍՄԱՆ — Զանի մը նոր հրատարակութիւն. 1: Տէր-Մկրտչեան Կարապետ Սարգ. 6: ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՄԱՆ — Կուկաս. 7: ՊԵՏՄԱՅԱՆ — Դրանսիոյ տնտեսոյ հայոց մայրաքաղաք (Պատկերաւ). 9: ԲՆԱՆԱՏԵՆԴՈՍՄԱՆ — Տիրուցան խորհուրդ. 12: — Տոյս. 13: ԱՅԳԻՐԱՄԱՆ — Ազգային ժողովրդական առածներ ճրագիտին կնարքէն քաղուած. 13: ՌԻՇԵՐԱՄԱՆ — Սեւ ծովու ոռոգական եղեցը. ԺԲ. 13: ԹՂԱՎՅՈՒՐՈՒՆ, 17: ԳՐԱՄԱՆ — Մ. Խորենացի ըստ ուսուցչական Ն. Մարի. 18: — Եղեղի պատմութեան աղբիւրը. 20: ՏԵՂԱՐԱՄԱՆ — Վարդիա կամ Վարձուրդ (Պատկերաւ). 23: **ՍԵՆԵԻՍԵԼ**
ՄԱՐԱՄԱՐԻՔ — Ժափոնի անցեալն. 26: — Միւսքանեալ Նանազագ միլիտարները. 28: — Հիւսիսային գաւառաց լրագրութիւնը. 29: — Ժամոտի բաւտիքիս. 29: ՏՆՏԵՆԱՄԱՆ — Փոքնիկոյ զուարթ. 29: — Տրուարութեան ղէմ միջոց. 30: ՆՈՐԱՄԱՐԻՔ — Միջերկրի փութեան տուր մէկ առաւելութիւնը. -- 30: — Տնտեսական յառաջընթացութիւն յամէ 1860. 30: **ՔԱՂԱՔԱՆԱՆ ՏԵՍԻՍԻՔԻՆ** 31:

ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏԱՅԱՆԱՏՈՒ ՆՄԱՐԱՅԻՐ

Կ. ՌԱՓԱԵԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅ

ՎԻԵՆՆԱ. ՄԻԻԲԱՐԵԱՆ ԵՂԱՐԱՆ